

Der Lebendige Gott als Trinität. Jürgen Moltmann zum 80. Geburtstag,
Hrsg. Michael Welker, Miroslav Volf,
Gütersloher Verlaghaus, München 2006

W 2006 roku prof. Jürgen Moltmann obchodził swoje 80. urodziny. Z tej okazji uczniowie zadedykowali mu dwa ciekawe tomy artykułów zebranych i ofiarowanych jubilatowi. Pierwszy z nich jest dziełem teologów języka angielskiego i nosi tytuł *God's Life in the Trinity* (Fortress Press, Minneapolis 2006). Na drugi, obecnie prezentowany, składają się teksty niemieckojęzyczne uczniów i przyjaciół Moltmanna.

Tom składa się z 21 różnych artykułów-przybliżeń do teologii trynitarnej w ogóle, zaś w sposób szczególny do teologii trynitarnej Moltmanna. Teksty zostały podzielone i pogrupowane na pięć rozdziałów. W rozdziale pierwszym zostaje poddany analizie problem związku pomiędzy tajemnicą trynitarą a pojęciem i rzeczywistością objawienia (artykuły W. Pannenberg, E. Jüngela, M. Welkera, R. Weth, H. Deuser). Część druga opisuje historyczne wątki teologii trynitarnej, jej genezę w Piśmie i rozwój w tradycji (H.-J. Eckstein, O. Bayer, E. Herms, M. Yong Kim, P. Naudé). Rozdział trzeci traktuje o chrześcijańskiej teologii trynitarnej w świe-

tle teologii judaistycznej (Ch. Markschies, Ch. Link, B. Klappert). W części czwartej autorzy opisują ekumeniczny kontekst pytania o tajemnicę Trójcy (D. Munteneanu, G. M. Martin, H.-M. Marth, H. Küng). Część piąta poświęcona jest pokazaniu zależności jakie występują pomiędzy eklezjologią i duchowością a trynitarą strukturą prawdy chrześcijańskiej (Ch. Schwöbel, J. Ch. Janowski, P. Zimmerling, K. Stock, R. Strunk).

Opisany powyżej projekt stanowi rodzaj całościowego kompendium współczesnej wiedzy o Trójcy Świętej. To jego niewątpliwa zaleta. W dziełach podobnych prezentowanemu, niejednokrotnie trudno zachować równowagę perspektyw, co w finalnym rezultacie prowadzi do niespójności ogólnej prezentacji. W przypadku *Der Lebendige Gott*, co jest niebywałą zasługą redaktorów, udało się uniknąć takiego poszatkania perspektyw i osiągnąć dość kompletną i nowoczesną prezentację tajemnicy trynitarnej. Do książki może sięgnąć każdy, kto chce dowiedzieć się czegoś o Trójcy jak również pogłębić już posiadaną wie-

manna, z jej oddziaływaniem na współczesną teologię i wyobraźnię religijną.

W projekcie tym na uwagę i pochwałę zasługuje tendencja do wydobywania teologii trynitarnej z izolacji, w jakiej znalazła się w obrębie całości dogmatyki i teologii jako takiej. Antropologiczny i eklezjologiczny punkt widzenia, obecny w strukturze dzieła, sprawia, że teologia trynitarzna staje się nie tylko jedną z części teologii, lecz wręcz jej żywym sercem.

Jednocześnie teologia trynitarzna nie zostaje tu pozbawiona należnego jej spojrzenia krytyczno-historycznego. Stąd obecność tekstów z teologii biblijnej i teologii historycznej. Za wartościową należy uznać również perspektywę przedstawienia tajemnicy trynitarnej w świetle dialogu międzywyznaniowego. Poświęcona temu zagadnieniu część wyraźnie przekonuje i dowodzi, iż prawda trynitarzna, aczkolwiek stanowi specyfikę chrześcijaństwa jako wiary i egzystencji, nie jest zamknięta na dialog z innymi religiami. Perspektywa takiego dialogu, zawsze kiedy prowadzony jest on krytycznie i rzetelnie, pozwala nam zrozumieć głębiej nasze własne dziedzictwo.

Trudno w tym miejscu dokonać całościowej i integralnej prezentacji książki. Stąd też zadowolę się jedy-

nie wskazaniem na jeden tekst-perłę, który można w niej odnaleźć.

Mam tu na myśli artykuł E. Jüngela, zatytułowany bardzo wymownie, *Bóg w wydarzeniu swojego objawienia. Tezy do trynitarnej ukształtowania chrześcijańskiej mowy o Bogu*. Tekst ten jest prawdziwym manifestem trynito-centriczności teologii chrześcijańskiej. Manifest ten, przedstawiony w formie ośmiu głównych tez, jest mistrzowską syntetyczną prezentacją całych dziejów teologii trynitarnej, jak również jej podstawowego słownika. Ta *suma* chrześcijańskiej teologii trynitarnej może stanowić podstawę do doskonałej syntezy teologii trynitarnej, nawet jeśli ktoś nie zgadza się z wszystkimi poszczególnymi jej punktami. Oczywiście, w tekście Jüngelowski *duch* teologii trynitarnej, jego własny trynitarne punkt widzenia, jest obecny prawie na każdym miejscu. Dlatego też tekst ten może służyć tym wszystkim, którzy chcieliby podjąć krytyczny dialog z trynitarne koncepcjami Jüngela.

Do nielicznych, słabych punktów monografii zaliczam brak osobnej, wstępnej prezentacji samej teologii Moltmanna. W dziele tego typu powinno się było znaleźć miejsce na osobną syntezę jego teologii trynitarnej, która, jak wiadomo, mieści się w samym centrum jego teologicznego myślenia.

Andrzej Póltawski